עֲסִיקִין – שבאו מערערים על השדה וטענו שאינה של ראובן אלא שלהם, ומחמת כן רוצה שמעון לחזור בו מהמקח, הדין הוא שעד שָׁלֹא הֶחֱזִיק בָּהּ שמעון, יָכוֹל הוא לַחֲזוֹר בּוֹ מהמקח, משום שעדיין לא נקנתה לו השדה. אבל מִשֶּׁהֶחֱזִיק בָּהּ שמעון על ידי חזקה שעשה בה, וקנאה, אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ מהמקח, מִשּׁוּם דְּאָמַר לֵיהּ ראובן המוכר לשמעון, חַיְיתָא דְּקִיטְרֵי סָבְרַתְּ וְקַבְּילַתְּ – שק קטן מלא קשרים הסכמת לקבל, כלומר, כיון שקנית שדה בלי אחריות הרי קיבלת על עצמך שאם יבואו עוררים על השדה תפסיד מעותיך. אבל אם קנה באחריות אפילו משהחזיק בה יכול לחזור בו.

מבררת הגמרא: וּמַאי מַהֲנֵי הֶחְזֵיק בָּהּ – מאימתי נחשב שעשה חזקה המועילה לקנות ושוב אינו יכול לחזור בו מהמקח. מִכִּי חָיֵישׁ אַמְצָרֵי – משעה שמתקן את גבולות השדה ומגבידם.

דעה נוספת בענין זה: אִיבָּא דְּאָמְרֵי – ויש אומרים, אֲפִילּוּ באופן שראובן מכר לשמעון את השדה בְּאַחֲרָיוּת, נַמִּי – גם כן אינו יכול לחזור בו מחמת עוררים לאחר שהחזיק בה, ואין אומרים הרי סוף סוף יחזיר ראובן את המעות לשמעון אם יתברר שהערעור נכון, ולמה נטריח את בית הדין, דְּאָמַר לֵיהּ – שיכול ראובן לומר לשמעון, אַחֲוֵי טִירָפָךְ וַאֲשַׁלֵּם לָךְ – כאשר יוציאו ממך העוררים את הקרקע, תראה את השטר שכתבו לך בית דין על כך שטרפו ממך את השדה בדין ואז אשלם לך.

משנה

משנתינו דנה באופן שהיו שלש נשים שהבעל חייב להן כתובה, ואין די בנכסים עבור כולם: מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שָׁלֹשׁ נָשִׁים וּמֵת, וּכְתוּבָתָהּ שֶׁל זוֹ היתה בשיעור מָנֶה, וְשֶׁל זוֹ היתה של מָאתַיִם זוּז, וְשֶׁל זוֹ של שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זוּז, וְאֵין שָׁם בנכסים אֶלָּא מָנֶה, חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה, וכל אחת מן הנשים תטול שליש מנה, לפי ששעבודם שוה באותו מנה.

הָיוּ שָׁם בנכסי הבעל מָאתַיִם זוּז, בעלת הכתובה שֶׁל מָנֶה, נוֹטֶלֶת חֲמִשִּׁים, ובעלות הכתובה שֶׁל מָאתַיִם זוּז וְשֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זוּז, נוטלות שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה שֶׁל זָהֻב – כל אחת מהן נוטלת שלשה דינרי זהב שהם שבעים וחמשה זוז, ששעבוד שתיהן שוה במאתים הזוז שהשאיר הבעל.

ואם הָיוּ שָׁם בנכסי הבעל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זוּז, בעלת הכתובה שֶׁל מָנֶה נוֹטֶלֶת חֲמִשִּׁים, ובעלת הכתובה שֶׁל מָאתַיִם זוּז, נוטלת מָנֶה, ובעלת הכתובה שֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת זוּז, נוטלת שִׁשָּׁה דינרים שֶׁל זָהֻב שהם מאה וחמשים זוז.

המשנה מביאה עוד אופן שנוהגת בו חלוקה זו: וְכֵן שְׁלֹשָׁה שותפים שֶׁהֶטִּילוּ לְכִיס – שהפקידו מעות לקופה משותפת כדי לקנות סחורה ולהרויח, וּפָיְחָתוּ אוֹ הוֹתִירוּ – והפסידו או הרויחו, כָּךְ הֵן חוֹלְקִין – כל אחד ואחד נוטל בשכר או בהפסד כפי חלקו בשותפות.

* * *

גמרא

הגמרא מקשה על הדין השני במשנה: שנינו במשנה שאם יש בנכסי הבעל מאתים זוז, זו שכתובתה שֶׁל מָנֶה נוֹטֶלֶת חֲמִשִּׁים. מקשה הגמרא: תֵּלְתָּא וְתַלְתָּא הוּא דְּאִית לֵיהּ – הרי אין לה ליטול בנכסים אלא שלשים ושלש ושליש זוז שהם שליש מנה, מכיון ששעבודה הוא רק על מנה מהנכסים, ומנה זה צריך להתחלק בין שלש הנשים ונמצא שיש לכל אחת במנה זה שליש, ומדוע נוטלת חצי מנה. מתרצת הגמרא: אָמַר שְׁמוּאֵל, המשנה עוסקת בִּכְתֻבַּת בַּעֲלַת מָאתַיִם לְבַעֲלַת מָנֶה, דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּךְ בַּמָּנֶה הראשון. ולכן מתחלק המנה הראשון בין בעלת הכתובה של המנה ובין בעלת הכתובה של השלש מאות וכל אחת מהן נוטלת חמשים זוז.

מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם כך מדובר במשנה שויתרה על חלקה במנה הראשון, אֵימָא סֵיפָא – אמור את הסיפא של הדברים ובאר אותם, ששנינו שבעלת הכתובה שֶׁל מָאתַיִם וְבעלת הכתובה שֶׁל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת נוטלות כל אחת שָׁלֹשׁ שָׁלֹשׁ זָהֻב, שהם שבעים וחמשה דינרים, שחולקות את מחצית המנה הראשון ואת כל המנה השני, ואם מדובר שבעלת המאתים ויתרה על חלקה במנה הראשון, מדוע תטול בעלת המאתים חצי מהנותר במנה הראשון, תֵּימָא לָהּ – תאמר לה בעלת השלש מאות, הָא סַלְּקָתְּ נַפְשָׁךְ מִינַּהּ – הרי סילקת את עצמך מתביעת המנה הראשון. ואם כן בעלת המאתים צריכה לקבל חצי מנה בלבד שזה חלקה במנה השני, ואילו בעלת השלש מאות צריכה לקבל מאה זוז, חצי מהמנה הראשון, וחצי מהמנה השני שמתחלקת בו עם בעלת המאתים. מתרצת הגמרא: מְשׁוּם דְּאָמְרָה לָהּ בעלת המאתים לבעלת השלש מאות, מִדִּין וּדְבָרִים הוּא דְּסַלְּקִי נַפְשָׁאי – רק מדין ודברים עם בעלת המנה סלקתי את עצמי שלא אריב עמה ואמעט מחמת כך את חלקה במנה הראשון, אך על חלקי במנה לא ויתרתי.

הגמרא מקשה על הדין השלישי במשנה. שנינו במשנה: 'הָיוּ שָׁם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וכו' של מנה נוטלת חמשים, ושל מאתים מנה, ושל שלש מאות ששה של זהב'. מקשה הגמרא: שֶׁל מָאתַיִם נוטלת מָנֶה, מדוע נוטלת סכום זה, הרי שִׁבְעִים וַחֲמִשָּׁה זוז הוּא דְּאִית לָהּ – לפי פירושו של שמואל שמדובר שכתבה בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך, אין לה ליטול אלא שבעים וחמשה זוז, עשרים וחמשה במנה הראשון וחמשים במנה השני, ובמנה השלישי אין לה כלום. מתרצת הגמרא: אָמַר שְׁמוּאֵל, בדין זה של הסיפא עוסקת המשנה בְּאופן בו כּוֹתֶבֶת בַּעֲלַת שְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְבַעֲלַת מָאתַיִם וּלְבַעֲלַת מָנֶה דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּכֶם בְּמָנֶה, ואילו בעלת המאתים לא סילקה עצמה מכלום, ולכך במנה הראשון חולקות בעלת המנה ובעלת המאתים בשוה וכל אחת נוטלת חמשים זוז, ובמנה השני חולקות בשוה בעלת המאתים ובעלת השלש מאות, ונמצא שבעלת המאתים נוטלת מנה.

הגמרא מביאה ביאור נוסף לשני האופנים האחרונים במשנה: רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוֹד מְשַׁמֵּיהּ דְּרַבִּינָא אָמַר, רֵישָׁא – באופן הראשון, שיש בנכסי הבעל מאתים זוז, מדובר בְּשָׁתֵי תַּפִּיסוֹת, וְסֵיפָא – באופן השני, שיש בנכסיו שלש מאות זוז, מדובר בְּשָׁתֵי תַּפִּיסוֹת, כלומר, כשחלקו במעות לא התחלקו בפעם אחת, אלא מדובר שתפסו מטלטלים בשתי פעמים, ובאו לבית דין לדון על כל תפיסה בפני עצמה.

ויש לפרש כך, מה ששנינו בְּרֵישָׁא בהניח מאתים, שבעלת מנה נוטלת חמשים ובעלת מאתים ובעלת שלש מאות נוטלות כל אחת שבעים וחמשה זוז, מדובר בְּשָׁתֵי תַּפִּיסוֹת באופן זה, כגון דְּנָפְלוּ בתחילה לפניהם שִׁבְעִין וַחֲמִשָּׁה זוּז בְּחַד זִימְנָא [–בפעם אחת], וכשבאו לדון על אותם שבעים וחמשה זוז, היות והמנה הראשון משועבד לשלשתן בשוה, נוטלת כל אחת שליש, שהם עשרים וחמשה דינרים. ולאחר מכן נפלו לידם מַאָה וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה זוז בְּחַד זִימְנָא, ובעלת המנה שכבר גבתה עשרים וחמשה יש לה לדון ולחלוק עם האחרות רק בשבעים וחמשה נוספים, ובחמשים הנותרים אין לבעלת המנה חלק, ומתחלקים בין בעלת המאתים ובעלת השלש מאות, ולפיכך נמצא שבעלת המנה נוטלת חמשים זוז ובעלת המאתים ובעלת השלש מאות נוטלות כל אחת שבעים וחמשה זוז.

עתה מפרשת הגמרא את הסיפא לפירושו של רבינא: ומה ששנינו בסֵיפָא את הדין בהניח שלש מאות, מדובר גם בְּאופן שהיו שָׁתֵי תַּפִּיסוֹת, וכגון דְּנָפְלוּ לפניהם שִׁבְעִים וַחֲמִשָּׁה דינרים בְּחַד זִימְנָא, וכל שלש הנשים חולקות בהם בשוה ונוטלת כל אחת עשרים וחמשה דינרים. ואחר כן נפלו לידם מָאתַיִם וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה דינרים בְּחַד זִימְנָא, ובאופן זה לבעלת המנה שכבר גבתה עשרים וחמשה יש לדון על שבעים וחמשה מתוכם, ולבעלת המאתים על מאה שבעים וחמשה, ולכן מתוך סכום זה שבעים וחמשה זוז מתחלקים בין שלשתן, ומנה נוסף מתחלק בין בעלת המאתים

המשך בעמוד רכו

ובעלת השלש מאות, וחצי המנה הנותר נוטלת בעלת השלש מאות. נמצא שבעלת המנה נוטלת חמשים זוז, ובעלת המאתים גובה מנה, ובעלת השלש מאות גובה מאה וחמשים זוז, כפי ששנינו במשנתינו.

הגמרא מביאה דעה החולקת על משנתינו: **תַּנְיָא** בברייתא, **זוֹ** – המבואר במשנה זו, **מַשְׁנַת רַבִּי נָתָן** היא, אבל **רַבִּי אוֹמֵר, אֵין אֲנִי רוֹאֶה דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי נָתָן בְּאֵלּוּ, אֶלָּא חוֹלְקוֹת כָּשָׁוֶה**, שאף כשיש שלש מאות בעלת המנה ובעלת המאתים יש להן שעבוד על כל השלש מאות.

* * *

שנינו במשנה: **וְכֵן שְׁלֹשָׁה שֶׁהֶטִּילוּ לכיס** פיחתו או הותירו, כך הן חולקין.

הגמרא מבארת את דין החלוקה בשנים שהטילו לכיס: **אָמַר שְׁמוּאֵל, שְׁנַיִם שֶׁהֶטִּילוּ מעות לְכִיס** כדי להשתתף בהם לקנות סחורה, **זֶה נתן מָנָה וְזֶה נתן מָאתַיִם,**

הדין הוא שהַשָּׂכָר לְאֶמְצַע – הרווחים מתחלקים ביניהם בשוה.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדינו של שמואל: אָמַר רַבָּה, מָסְתַּבְּרָא מִילְּתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל – מסתבר לומר שדברי שמואל שמתחלקים ברווחים בשוה נאמרו דווקא בְּאופן שנשתתפו על דעת לקנות שׁוֹר לַחֲרִישָׁה, וְעוֹמֵד השור לַחֲרִישָׁה – שאכן חורשים בו. אֲבָל בְּשׁוֹר שנקנה לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה, כלומר, שלבסוף שחטוהו, ובאים לחלוק בבשר, או למכור הבשר ולחלוק בדמים, זֶה נוֹטֵל ברווחים לְפִי מָעוֹתָיו וְזֶה נוֹטֵל לְפִי מָעוֹתָיו, כלומר, שכל אחד מהם נוטל בריוח כפי חלקו בשותפות, ובאופן שזה הטיל לכיס מאתים וזה הטיל מנה, האחד נוטל שני שליש והשני שליש.
וְרַב חֲמְנוּנָא אָמַר, אֲפִילּוּ כשלקחו שׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד עתה לִטְבִיחָה וטבחוהו, הַשָּׂכָר לְאֶמְצַע – הרווחים מתחלקים ביניהם שוה בשוה.
הגמרא מקשה על דברי רבה: מֵיתִיבִי – הקשו בני הישיבה, שנינו בברייתא שְׁנַיִם שֶׁהִטִּילוּ מעות לְכִיס, זֶה מָנֶה וְזֶה מָאתַיִם, הַשָּׂכָר לְאֶמְצַע. מַאי לָאו – האם אין דין זה עוסק אף בְּאופן של שׁוֹר שנקנה לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה, ומכל מקום הדין הוא שחולקים בשוה, וּתְיוּבְתָּא דְּרַבָּה – ונמצא שיש פירכא לדברי רבה הסובר שבאופן זה חולקים לפי מעות. מתרצת הגמרא: לֹא, לדעת רבה יש לפרש את הברייתא בְּשׁוֹר שנקנה לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לַחֲרִישָׁה – ואכן חורשים בו.
ממשיכה הגמרא ומבארת: אֲבָל באופן של שׁוֹר שנקנה לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה מַאי – מה יהיה הדין, שֶׁזֶּה נוֹטֵל לְפִי מָעוֹתָיו וְזֶה נוֹטֵל לְפִי מָעוֹתָיו. מקשה הגמרא: אם כן אַדַּתָּנִי סֵיפָא – בעוד ששנינו בסיפא לָקַח זֶה בַּמעות שֶׁלּוֹ שוורים בריאים במאתים, ולקח זֶה בְּשֶׁלּוֹ שוורים כחושים במאה, ואחר כך נִתְעָרְבוּ – נשתתפו כדי לחרוש יחד בשוורים, זֶה נוֹטֵל לְפִי מָעוֹתָיו וְזֶה נוֹטֵל לְפִי מָעוֹתָיו, לִיפְלוֹג וְלִיתְנֵי בְּרֵישֵׁיהּ – היה לברייתא לחלק באותו אופן שבו עוסקת הרישא, שקנו במעות שור אחד, ולומר, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שחולקים את הרווחים בשוה, בְּשׁוֹר שנקנה לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לַחֲרִישָׁה, אֲבָל בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה זֶה נוֹטֵל לְפִי מָעוֹתָיו וְזֶה נוֹטֵל לְפִי מָעוֹתָיו. וכיון שלא חילק התנא חילוק זה משמע שסובר שבכל אופן שהטילו לכיס וקנו שור לחרישה, השכר לאמצע, וקשה על רבה שחילק בין שור שעומד עתה לחרישה וחורשים בו לבין שור שעומד לטביחה.
מתרצת הגמרא: הָכִי נַמִּי קָאָמַר – אכן לדעת רבה כוונת הברייתא לחלק בין שור שעומד לחרישה לבין שור שעומד לטביחה, וכך מתפרשת הברייתא, בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שחולקים בשוה, בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לַחֲרִישָׁה, אֲבָל בְּשׁוֹר לַחֲרִישָׁה וְעוֹמֵד לִטְבִיחָה, נַעֲשָׂה הדבר כְּמִי שֶׁלָּקַח זֶה בַּמאתים זוז שֶׁלּוֹ שוורים בריאים וְזֶה בְּמאה שֶׁלּוֹ שוורים כחושים וְנִתְעָרְבוּ – ולאחר מכן נשתתפו, שֶׁזֶּה נוֹטֵל לְפִי מָעוֹתָיו וְזֶה נוֹטֵל לְפִי מָעוֹתָיו.
הגמרא מקשה מדברי המשנה: תְּנַן במשנתינו, וְכֵן שֶׁלָּשָׁה שֶׁהִטִּילוּ לְכִיס ונשתתפו במעות, אם פיחתו או הותירו כל אחד נוטל כפי חלק הממון שהטיל לכיס, שזה חלקו בשותפות. מקשה הגמרא: מַאי לָאו – האם אין כוונת המשנה 'פִּחֲתוּ' שִׁפְחֲתוּ מַמָּשׁ – שהפסידו בסחורתם, וכן 'הוֹתִירוּ' הכוונה שהוֹתִירוּ מַמָּשׁ – שהיה להם ריוח מהסחורה, ומבואר במשנה שחולקים כפי המעות, וקשה על דברי שמואל שסובר שהשכר לאמצע.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, לֹא, כוונת המשנה באומרה 'הוֹתִירוּ' היא, שהם הטילו לכיס מעות ישנים ועמם סחורו, ואחר כך נעשו אותם המעות זוּזֵי חַדְתֵּי – מעות חדשים שיוצאים בהוצאה, וכן 'פִּחֲתוּ' הכוונה שהמטבעות שהטילו נפסלו על ידי המלכות ואינם ראויים עתה לצאת בהוצאה, והם עתה רק אַסְתִּירָא דְּצוֹנִיתָא – סלע שקושרים תחת מכה שיש בכף הרגל.

משנה

המשנה ממשיכה לדון בסדר הגביה כשיש כמה נשים שתובעות כתובה: מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי אַרְבַּע נָשִׁים וּמֵת הבעל, ועתה באות הנשים לגבות כתובתן מנכסי הבעל, הָרִאשׁוֹנָה – האשה שנשאת ראשונה ושעבודה קודם לנשים האחרות, קוֹדֶמֶת בגביה לַשְּׁנִיָּה, וְשְׁנִיָּה קודמת לַשְּׁלִישִׁית, וּשְׁלִישִׁית קודמת לָרְבִיעִית.
וְרִאשׁוֹנָה, כשבאה לגבות את כתובתה, נִשְׁבַּעַת לַשְּׁנִיָּה, אם טוענת השניה לראשונה השבעי לי שלא גבית כלום משל בעלי, משום שיתכן ואחר שתגבי מהנכסים לא ישארו בשביל כתובתי, וּשְׁנִיָּה נשבעת לַשְּׁלִישִׁית, וּשְׁלִישִׁית נשבעת לָרְבִיעִית, וְהָרְבִיעִית נִפְרַעַת שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה, זו דעת תנא קמא. בֶּן נַנָּס אוֹמֵר, וְכִי מִפְּנֵי שֶׁהרביעית הִיא אַחֲרוֹנָה בגבייתה, תהא נִשְׁבֶּרֶת ולא תשבע, אלא אַף הִיא לֹא תִּפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה שלא גבתה מנכסי בעלה כלום.
הָיוּ יוֹצְאוֹת כּוּלָּן בְּיוֹם אֶחָד, כלומר, שכולן נכתבו באותו יום, אבל נכתבה בכל כתובה שעה אחרת ביום, כָּל הַקּוֹדֶמֶת לַחֲבֶרְתָּהּ אֲפִילּוּ שָׁעָה אַחַת כגון בכתובה הראשונה נכתב בשעה השלישית ביום פלוני ובכתובה אחרת בשעה הרביעית באותו יום, זָכְתָה לגבות מהנכסים ראשונה, וְכֻלָּן הָיוּ נוהגים וּכוֹתְבִין בֵּירוּשָׁלַיִם שָׁעוֹת בכתובת האשה. אבל באופן שהכתובות נכתבה אותה שעה, וְאֵין שָׁם אֶלָּא מָנֶה בלבד, חוֹלְקוֹת כל הנשים בְּשָׁוֶה.

* * *

גמרא

מבררת הגמרא: בַּמאי קָמִיפַּלְגִי – במה נחלקו תנא קמא ובן ננס האם הרביעית צריכה להשבע שלא גבתה מנכסי בעלה. אָמַר שְׁמוּאֵל,